

адамдарды назарда ұстау керек деген талап жоқ, дегенмен сөйлеу барысында аудиторияның бір бөлігінен екінші бөлігіне көзінді жай аударып қарасаңыз дұрыс, сонда жақсы байланыс орнатуға болады.

1. Байтұрсынов А. Ақ жол. – Алматы: Жалын, 1991. – 464 б.
2. Негимов С. Шешендік өнер. – Алматы: Ана тілі, 1997. – 76-77 б.б.
3. Михальская А.К. Основы риторики. – М.: Дрофа, 2001. – 496 с.
4. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М., 1979. – с. 318.
5. Қабдолов З. Сөз өнері. – Алматы: Қазақ университеті, 1992. – 352 б.
6. Казарцева О.М. Культура речевого общения. – М.: Флинта, Наука, 1998. – 495 с.
7. Сыздықова Р. Сөз сазы. – Алматы: Санат, 1995. – 120 б.
8. Михальская А.К. Основы риторики. – М.: Дрофа, 2001. – 496 с.

Ш. Нұржанова,

аға оқытушы,

ал-Фараби атындағы ҚазҰУ

ҚАЗАҚСТАНДА ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ ЖӘНЕ БАҚ

20 жыл! Жиырма жыл бұрынғы дүниеге келген сәби ер азаматқа айналды. Ал, осы тәуелсіздік алғалы қазақ елі жиырма жылда қандай жетістікке қол жеткізді? Жеткен жетістіктерімізбен атқарған істеріміз қандай? Осы сауалдарды әрқайсымыз өзімізге қояр болсақ ауыз толтырып айтарлық нәрсе жетерлік.

Еліміз Тәуелсіздік алғалы 20 жыл уақыт ішінде мемлекеттік құрылымын жетілдіру, оның ішінде билік құрылымының әр деңгейі арасындан ақты бөлінуі мен халық билігінің маңызды элементі болып табыла тын жергілікті өзін-өзі басқару жүйесін енгізу жолында бірқатар жұмыстар жүргізіліп жатыр. Дегенмен де бұл бүгінгі таңда өте өзекті мәселелердің қатарында болып келеді.

Қазақ халқының өзін өзі басқару басқа халықтар сияқты түбі тереңде жатыр. Сонау алғашқы құрылымдық құрылыстан бастап, көшпелі халық өмірінен басталада десек қателеспеген болар едік. Тарихы ресейдің қарамағына енгеннен кейінде ауыл ауыл болып өзін-өзі басқару жүйесі жалғасын тапты. Тіптен өзін өзі басқару элементтерін пайдалану Ресей патшалығы үшін тіптен тиімді болды. Мәселен ауыл сұлтандар старшындары, болыстар, билер т.б. атасақ болады. Әсіресе оның ішінде жер дауы мен жесір дауы кезінде де халқымыздың билері өз ортасында шешіп отырған. Қазақстанның өткен тарихына зерделеп үніліп қарайтын болсақ, жергілікті өзін-өзі басқарудың дәстүрлері бұрынан бар. Қазақтың «Жеті жарғы» – орта ғасырдың өзінде түрлі қоғамдық және мемлекеттік институттар өкілеттілігінің барлық саласын анық бөле білген. Сондықтанда жергілікті өзін-өзі басқару жүйесін толық енгізу кезінде өзіміздің өткен отандық тарихымызды рулық және салалық өзін-өзі басқару саласында, кеңестік құрылыста пайдаланылған құндылықтарды ескеруіміз қажет. Мәселен, жергілікті өзін-өзі басқарудың теориялық негізі тұңғыш рет XIX-ғасырда Бельгия мен Францияда басталған еді. Бұл ерікті қауымдастықтың қызметі ретінде сипатталды. Мемлекет қауымдастықты құрайды, ол тек заң шығарушы, атқарушы және сот билігі ретінде таныған муниципалдық, коммуналдық, қауымдық). Жергілікті өзін-өзі басқарудың пайда болуы тұрғылықты халықтың өздерінің экономикалық және саяси ортақ мүдделерінің түсіне білулерінің нәтижесі. Бұны қалыптастырған, немесе жергілікті ұжымдардың қалыптасуынан байқай аламыз. Мысалы, Ресейде жергілікті өзін-өзі басқару «шаруашылық ұжымда» қалыптасқан. Қазіргі жергілікті өзін-өзі басқару демократиялық мемлекеттерде муниципалдық реформалар арқылы XIX-ға да болған. Оның қалыптасуына түрткі болған жағдай, феодализмнен шығып индустриализмге көшуінде болатын. Осындай тәуелсіздікті ғасырлар бойы ата бабаларымыз Кеңесарының аңсағаны, Махамбеттің арманы, Қазан арыстарының мақсаты, желтоқсандық жастардың асыл арманы емеспе еді. Кеңестер одағы кезінде жергілікті өзін өзі басқару мәселесі онша көтеріле қойған жоқ десекте болады.

Алайда, 1990 жылғы 9 сәуірдегі КСРО-ның «КСРО-дағы жергілікті шаруашылық және өзін-өзі басқарудың жалпы бастамасы туралы» қабылданған заң жергілікті өкімет органдарының дамуына негізгі бағыттарын, оларды қалыптастыру принципі мен қызметін анықтайды.

Тек Қазақ СРО 1991 жылғы 15 ақпандағы « Қазақ СРО Кеңестік халықтық депутаттарының жергілікті және жергілікті өзін өзі басқару туралы» Заңы қабылданды. Осы жылдары Қазақстанда мемлекеттік ұжымдармен әсіресе жоғарғы оқу орындарында студенттердің өзін өзі басқару жүйесі